

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет лінгвістики**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан ФЛ

_____ Н. С. Саєнко
(підпис)

« ____ » _____ 2017 р.

«ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА» 2/І (1)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
кредитного модуля**

підготовки бакалавра

спеціальності 035 Філологія

форми навчання денна

Ухвалено методичною комісією
Факультету лінгвістики
Протокол від 29.06.2017 р. № 10
Голова методичної комісії

_____ С.В. Ібрагімова
(підпис) (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2017 р.

Робоча програма кредитного модуля «Вступ до мовознавства» 2/І (1)
для студентів за спеціальністю 035 Філологія освітнього ступеня бакалавра,
за денною формою навчання складена відповідно до програми навчальної
дисципліни «Вступ до романо-германського мовознавства»

Розробник робочої програми:

доцент, к.ф.н. Онуфрієнко О.П.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри
української мови, літератури та культури

Протокол від « 14» червня 2017 року № 11

Завідувач кафедри

_____ О.П. Онуфрієнко

« ___ » _____ 2017 р.

1. Опис кредитного модуля

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Загальні показники	Характеристика кредитного модуля
Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Назва навчальної дисципліни, до якої належить кредитний модуль – Вступ до романо- германського мовознавства	Форма навчання денна
Спеціальність 035 Філологія	Кількість кредитів ECTS – 2	Статус кредитного модуля: Нормативна навчальна дисципліна
-	Змістових розділів – 6	Цикл загальної підготовки. Навчальні дисципліни базової підготовки
-	Загальна кількість 60 год.	Рік підготовки: 1-й
-		Семестр 2-й
-		Лекції 18 год.
-		Семінарські 18 год.
-		Самостійна робота 24 год.
Освітній ступінь бакалавр	Тижневих годин: аудиторних – 2 СРС – 1,3	Вид та форма семестрового контролю: залік

Кредитний модуль 2/І (1) «Вступ до мовознавства» належить до дисципліни «Вступ до романо-германського мовознавства» 2/І і викладається на І курсі для студентів факультету лінгвістики. Модуль належить до циклу загальної підготовки навчальних дисциплін базової підготовки. Модуль розраховано на 2 кредити загальним обсягом 60 годин. Семестрова атестація – диференційований залік.

Міждисциплінарні зв'язки: модуль разом з модулями: «Історія іноземної мови» 2/І(2), «Порівняльна типологія» 6/І, «Сучасна українська мова» 2/ІІІ, «Іноземна мова (основна, практичний курс)» 7/І передбачає ознайомлення із мовознавством як наукою,

інформує про виникнення, походження, сутність мови як явища людської культури, допомагає усвідомити структуру і систему мови, засвоїти основні поняття та терміни мовознавчої науки та подібне.

2. Мета та завдання кредитного модуля

2.1. Мета кредитного модуля – сформувати у студентів такі компетентності:

- здатність до осмисленого підходу до мовних явищ;
- здатність засвоювати лінгвістичні поняття, необхідні для вивчення будь-якої лінгвістичної дисципліни;
- здатність осмислювати природу, сутність, функції та будову мови, значення мови для окремої людини і людства загалом;
- здатність до усвідомлення принципів мови взагалі і окремих мов, структури мови, функціонування та взаємодії її структурних одиниць;
- здатність з'ясувати основні принципи, за якими відбувається зміна мови, її еволюція, що керує історичним розвитком мови, як пов'язані розвиток суспільства і мови.

2.2. Основні завдання кредитного модуля.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- основних понять та термінів мовознавства;
- мови як системи, її складових частин та структури;
- закономірностей функціонування мови у суспільстві та її розвитку;
- класифікації звуків мови, закономірностей їхнього поєднання, фонетичних процесів, природи і структури складу, а також наголосу та інтонації;
- передумови виникнення, етапів становлення, форм розвитку та видів письма;
- формування принципів орфографії та укладання алфавітів;
- типів відношень слів у лексичній системі мови;
- природи фразеологізмів та їхні ознаки;
- типів словників та їхні порівняльні характеристики;
- наукових критеріїв класифікації мов та закономірностей їхнього історичного розвитку;
- граматичних значень, категорій, граматичних форм слова, способів вираження граматичних значень;
- ознак та структури найменшої комунікативної одиниці - речення;

- класифікацій мов світу;

уміння:

- пояснювати певні правописні явища керуючись принципами орфографії;
- визначати типи відношень слів у лексичній системі мови;
- визначати типи словників та їхні порівняльні характеристики;
- окреслювати наукові критерії класифікації мов;
- пояснювати граматичні значення, категорії, граматичну форму слова, способи вираження граматичних значень;
- формулювати ознаки та визначати структуру найменшої комунікативної одиниці – речення;
- визначати чим регулюється утворення речення та словосполучення і як вони функціонують у мові;
- застосовувати класифікацію мов світу для визначення мовних сімей і груп;
- користуватись здобутими знаннями для інших лінгвістичних дисциплін.

досвід:

- використання теоретичних знань для аналізу мовних явищ

3. Структура кредитного модуля

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практ. (семін.)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ (змістовий модуль) 1. Загальні питання мовознавства.				
<i>Тема 1. Мовознавство як наука про мову. Предмет, завдання, місце і значення науки про мову. Галузі мовознавства. Методи дослідження мови. Діахронія і синхронія. Мова, її природа і функції. Структура мови. Системний характер будови мови.</i>	6	2	2	2
Разом за розділом 1	6	2	2	2
Розділ (змістовий модуль) 2. Фонетика – наука про звуки людської мови. Фонологія.				
<i>Тема 1. Предмет фонетики. Звуки мови, їхні фізичні властивості. Аспекти вивчення звуків мови.</i>	6	2	2	2
<i>Тема 2. Звуки мови, їхня класифікація та функції.</i>	6	2	2	2

<i>Фонетичні одиниці.</i>				
Разом за розділом 2	12	4	4	4

Розділ (змістовий модуль) 3. Письмо. Графіка. Орфографія.				
<i>Тема 1. Мова і письмо. Графіка та орфографія.</i>	6	2	2	2
Разом за розділом 3	6	2	2	2
Розділ (змістовий модуль) 4. Лексикологія.				
<i>Тема 1. Лексикологія як наука про слово та лексико-семантичну систему мови. Лексичне значення слова. Семасіологія. Лексичне значення слова. Семантичні відношення між словами.</i>	5	2	2	1
<i>Тема 2. Лексико – семантична підсистема мови. Лексикографія - предмет і завдання. Фразеологія. Вияв у фразеології національної специфіки мови. МКР</i>	7	2	2	3
Разом за розділом 4	12	4	4	4
Розділ (змістовий модуль) 5. Граматика.				
<i>Тема 1. Граматика наука, що вивчає будову мови. Частини мови . Граматичне значення слова. Структура слова і його морфемний склад.</i>	6	2	2	2
<i>Тема 2. Синтаксис. Речення. Словосполучення.</i>	5	2	2	1
Разом за розділом 5	11	4	4	3
Розділ (змістовий модуль) 6. Класифікація мов світу.				
<i>Тема 1 Проблеми класифікації мов світу.МКР</i>	7	2	2	3
Разом за розділом 6	7	2	2	3
<i>Залік</i>	6			6
Всього годин	60	18	18	24

4. Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СРС)
1	<p>Лекція 1. Мовознавство – наука про мову. Предмет, завдання і методи науки про мову. Мова і мовлення.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001.- Глава 1,3. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник / С.І. Дорошенко – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – Розділ 1 § 1-10. 3. Карпенко Ю.О. <i>Вступ до мовознавства</i> / Ю.О. Карпенко –К.- Одеса,

	<p>1991. – С.187-225.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.- Розділ 1.1, 1.2. (Альма-матер). 5. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учебник для вузов/А.А.Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр. - М.: Аспект Пресс, 2004.- Глава 1 §1-6б. 6. Семчинський С.В. <i>Загальне мовознавство</i>. Видання друге, перероблене і доповнене / С.В. Семчинський - К.: АТ “Око”, 1996.- Розділ 1,2,3,4. 7. Ющук І.П. <i>Українська мова</i>: Підручник.–3-тє вид., / І.П. Ющук – К.: Либідь, 2006. – §1-5. <p>Питання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гіпотези про походження мови. 2. Історичний розвиток мов.
2	<p>Лекція 2. Фонетика як наука про звуки людської мови. Предмет фонетики. Аспекти вивчення звуків мови. Фізична природа звуків мови. Роль центральної нервової системи у творенні і сприйнятті звуків. Мовний апарат людини.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001.- Глава IV. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник / С.І. Дорошенко – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – Розділ IV §35-41. 3. Кочерган М.П. <i>Загальне мовознавство</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти/ М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 1999.- Розділ 6. (Альма-матер) 4. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.- Розділ 2.1. (Альма-матер). 5. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учебник для вузов/А.А.Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр. - М.: Аспект Пресс, 2004. - Глава 3 § 26-31. <p>Питання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фонетичні процеси. 2. Функціональні та історичні зміни звуків. 3. Поняття артикуляції й артикуляційної бази мови. 4. Основи кваліфікації звуків мови.
3	<p>Лекція 3. Поняття фонем. Інваріант і варіант фонем. Поняття фонетичної і фонематичної транскрипції. Фонетичне членування звукового потоку: фраза, склад, наголос, інтонація.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001. - Глава IV. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – Розділ IV §41-62. 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.- Розділ 2. (Альма-матер).

	<p>4. Кочерган М.П. <i>Загальне мовознавство</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр "Академія", 1999. - Розділ 6. (Альма-матер)</p> <p>5. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр.- М.: Аспект Пресс, 2004.- Глава III § 38-42.</p> <p>6. Семчинський С.В. <i>Загальне мовознавство</i>. Видання друге, перероблене і доповнене / С.В. Семчинський - К.: АТ "Око", 1996.- Розділ II §3.</p> <p>Питання на СРС: <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фонетичні процеси та фонетичні закони. 2. Функціонування, зміни звуків. 3. Поняття аналогії. Орфоепія. 4. Поняття орфоепічної норми.
4.	<p>Лекція 4. Письмо і науки, що його вивчають. Історична зумовленість виникнення письма. Основні етапи розвитку та типи письма. Співвіднесеність звуку і графеми. Алфавітне письмо і графіка. Орфографія. Принципи орфографії.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий. - Мн.: «ТетраСистемс», 2001.- Глава VIII. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – Розділ VI. 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр "Академія", 2001.- Розділ 2.5. (Альма-матер). 4. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр.- М.: Аспект Пресс, 2004.- Глава V. 5. Ющук І.П. <i>Українська мова</i>: Підручник / І.П. Ющук– 3-те вид. – К.: Либідь, 2006. – §11-16. <p>Питання на СРС: <i>опрацювати запропоновані питання.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні принципи української орфографії.
5.	<p>Лекція 5. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови. Поняття лексичної системи мови. Слово як предмет лексикології. Основні функції слова. Лексичне значення слова. Слово і поняття. Семасіологія, семантична структура слова. Слово і лексема. Лексико-семантичні категорії.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001.- Глава VI. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – Розділ IV §63-74. 3. Карпенко Ю.О. <i>Вступ до мовознавства</i> / Ю.О. Карпенко – К. - Одеса, 1991. – Розділ 3, 3.1,3.2 4. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства</i>: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган -К.: Видавничий центр "Академія", 2001.- Розділ 3,3.1,3.3. (Альма-матер). 5. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение</i>: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр. - М.: Аспект

	<p>Пресс, 2004.- Глава II §7-9.</p> <p>6. Ющук І.П. <i>Українська мова: Підручник</i> / І.П. Ющук– 3-тє вид. – К.: Либідь, 2006. – §40-47.</p> <p>Питання на СРС: <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лексикалізація. 2. Лексика з погляду походження.
6	<p>Лекція 6. Зміни в лексичному складі мови. Стилїстичні шари лексики. Етимологія слова. Ономатологія як наука про власні імена і спеціальні назви. Фразеологія. Джерела фразеології. Лексикографія.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие</i>/ А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001. - Глава VI. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство. Навч. посібник</i> / С.І.Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – §75-96. 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів</i> / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.- Розділ 3, 3.2, 3.4, 3.5 (Альма-матер). 4. Ющук І.П. <i>Українська мова: Підручник</i> / І.П. Ющук– 3-тє вид. – К.: Либідь, 2006. – §53, 54-61. <p>Питання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Словотвір. 2. Зв’язок словотвору з лексикологією і граматиною. 3. Словотвір як учення про способи і засоби творення слів. 4. Основні способи словотворення.
7.	<p>Лекція 7. Граматика як учення. Предмет граматики. Розділи граматики. Морфема. Структура слова і його морфемний склад. Зміни у морфемній будові слова.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие</i>/ А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001.- Глава VIII. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство. Навч. посібник</i> / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – §97-126. 3. Карпенко Ю.О. <i>Вступ до мовознавства</i> / Ю.О. Карпенко–К.- Одеса, 1991. – Розділ 4, 4.1-4.4. 4. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів</i> / М.П.Кочерган -К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.- Розділ 4, 4.1- 4.5. (Альма-матер). 5. Ющук І.П. <i>Українська мова: Підручник.</i>– 3-тє вид., / І.П.Ющук – К.: Либідь, 2006. – §77-87, §166-170. <p>Питання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні одиниці і елементи граматичної будови мови. 2. Граматичне значення слова. 3. Поняття граматичної категорії. 4. Лексико-граматичні розряди слів.
8	<p>Лекція 8. Синтаксис - вчення про речення і сполучення слів у реченні. Різноманїтність будови речень у різних мовах. Словосполучення.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие</i> / А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001. - Глава VII 7.5, 7.6. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство. Навч. посібник</i> / С.І.

	<p>Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – §120-126.</p> <p>3. Карпенко Ю.О. <i>Вступ до мовознавства</i> / Ю.О. Карпенко–К.-Одеса, 1991. – Розділ 4, 4.1-4.4.</p> <p>4. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів</i> / М.П.Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.- Розділ IV 4.5. (Альма-матер).</p> <p>5. Ющук І.П. <i>Українська мова: Підручник</i>. – 3-тє вид., / І.П. Ющук– К.: Либідь, 2006. – §160,162,171-174.</p> <p>Питання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття синтагми. 2. Будова простого і складного речення. 3. Типи словосполучень, типи зв’язків.
9	<p>Лекція 9. Проблеми класифікації мов світу – генеалогічна та типологічна класифікація мов. Наукове значення генеалогічної та типологічної класифікації мов. Проблеми і можливості класифікації мов. Ареальна (географічна) і соціальна (функціональна) класифікація мов.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Генеалогічна класифікація. Наукове значення генеалогічної класифікації. 2. Морфологічна (типологічна) класифікація мов. <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие/</i> А.А. Гируцкий - Мн.: «ТетраСистемс», 2001.- Глава IX 9.1-9.4. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – Розділ V §127-132. 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів</i> / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - Розділ V 5.1, Розділ 1 1.4. (Альма-матер). 4. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение: Учебник для вузов/</i> А.А Реформатский; под ред. В.А. Виноградова. - 5-е изд., испр.- М.: Аспект Пресс, 2004.- Глава 6 §74-79. <p>Питання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Наукові принципи класифікацій мов світу 2.Основні сім’ї груп і підгруп мов. 3.Основні типи мов за морфологічною класифікацією. 4.Наукове значення морфологічної класифікації.

5. Семінарські заняття

Основні завдання циклу семінарських занять:

- засвоєння теорії про походження і розвиток мов;
- вивчення основних етапів розвитку письма та специфічних особливостей типів письма;
- закріплення і опрацювання звукової системи мови і практичне ознайомлення студентів з будовою мовного апарата;
- вивчення типових ознак голосних і приголосних звуків, уміння складати класифікаційні таблиці голосних і приголосних звуків української мови; записувати тексти фонематичною і фонетичною транскрипцією;
- теоретичне розуміння та практичне виявлення у мовному потоці звукових змін, визначення їхніх типів (компаративних, комбінаторних) та основних умов виникнення;

- розуміння лексичного значення слів та уміння аналізувати склад мови за походженням та використанням;
- розуміння специфіки стилістичних шарів лексики та ознайомлення з різноманітними типами словників, робота над словниками лінгвістичного типу і складання коротких описів словників;
- вивчення словотвірних особливостей української мови, уміння робити словотвірний аналіз прикладів з кількох мов;
- розуміння змін у морфемному складі слова;
- розрізнення основних лексичних і граматичних значень та знання способів і засобів їхнього вираження в українській мові у зіставленні з іншими мовами;
- засвоєння основних способів і засобів вираження граматичних значень в українській та інших мовах;
- розуміння особливостей словосполучення;
- вивчення основних ознак речення;
- вивчення типів класифікації мов та розуміння їхньої специфіки

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, посилання на літературу та завдання на СРС)
1	<p>Семінар 1. Мова, її природа і функції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мовознавство як наука про мову. Галузі та розділи мовознавства. Конкретне і загальне мовознавство. Місце мовознавства серед інших наук. Соціолінгвістика, психолінгвістика – окремі мовознавчі науки. Сфери застосування прикладної лінгвістики. 2. Методи дослідження мови. Поняття методу. Філософський метод у мовознавстві. Діахронія і синхронія у вивченні мов. Поняття архетипу. 3. Природа мови. Звукова мова та інші засоби спілкування. 4. Мова як суспільне явище. Функції мови у суспільстві та роль мови у розвитку суспільства. Територіальні та соціальні діалекти. Загальнонародний характер мови. 5. Мова і мовлення. Мова і мислення. Взаємовідношення мови і мислення. <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие/</i> А.А. Гируцкий. - Мн.: «ТетраСистемс», 2001.-С. 5-9. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство.</i> Навч. посібник / С.І. Дорошенко Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 3-30. 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів /</i> М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - С. 7-11. (Альма-матер). 4. Кочерган М.П. <i>Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти /</i> М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 1999. - С. 5-16. (Альма-матер) 5. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение: Учебник для вузов/</i> А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр. - М.: Аспект Пресс, 2004. - С. 13-51. <p>Завдання на СРС: <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дати загальну характеристику описового, історичного, порівняльно-історичного, зіставного, експериментального, структурального методів мовознавства. 2. Порівняти відомі засоби спілкування із звуковою мовою. 3. Визначити комунікативну, мислеоформлюючу, виражальну та

	<p>пізнавальну функції мови;</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Виявити зв'язок мови і мислення. 5. Описати сигнальну систему І. Павлова.
2	<p>Семінар 2. Мова, її природа і функції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Походження мови. Історичний розвиток мов. Проблема походження мови як засобу спілкування. Гіпотези про походження мови, міфи та легенди про походження мови. 2. Поняття системи мови і мовної структури. Елементи мовної структури. Потенційна відмінність системи однієї мови від інших мов. 3. Знаковий характер мови. Поняття лінгвістичного знака і рівня мови. Якісна і кількісна відмінність мовних знаків різних рівнів мови, вияв системності мови на кожному рівні. Синтагматичні та парадигматичні відношення у мові. 4. Закономірності розвитку мов. Позалінгвістичні та внутрілінгвістичні причини мовних змін. 5. Основні процеси розвитку діалектів і мов: диференціація і інтеграція. Поняття субстрату, суперстрату, адстрату. 6. Функціонування мов у різні періоди їх розвитку. Живі й мертві мови. Мови міжнародного, регіонального спілкування. Міжнародні природні й штучні мови. <p>Завдання на СРС: <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дати визначення лінгвістичного знака і рівня мови 2. Визначити якісну і кількісну відмінність мовних знаків різних рівнів мови; 3. Пояснити взаємодію різних рівнів мови та їхню структурну ієрархію; 4. Пояснити об'єктивні процеси історичного розвитку мов: 5. Диференціація і інтеграція; 6. Показати на прикладах взаємодію мови і діалектів; 7. Дати визначення літературної мови як історичної категорії, виникнення і розвиток літературних мови. 8. Окреслити елементи мовної структури. (2 год.) <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие</i> / А.А. Гируцкий. - Мн.: «ТетраСистемс», 2001. С.- 17-41. 2. Кочерган М.П. <i>Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти</i> / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр "Академія", 1999. С. 36-61. (Альма-матер) 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів</i> / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр "Академія", 2001. С. 18-50. (Альма-матер). 4. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение: Учебник для вузов</i> / А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр. - М.: Аспект Пресс, 2004. С. - 15-50. 5. Семчинський С.В. <i>Загальне мовознавство</i>. Видання друге, перероблене і доповнене / С.В. Семчинський - К.: АТ "Око", 1996. - С. 56-219. 6. Ющук І.П. <i>Вступ до мовознавства: Навч. посібник</i> / І.П. Ющук - К.: Рута, 2000. - С.25-29
3	<p>Семінар 3. Предмет фонетики. Звуки мови, їхні фізичні властивості. Аспекти вивчення звуків мови.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет фонетики. Звукова система мови. Три аспекти у вивченні звуків: <ol style="list-style-type: none"> а) фізичний (звуки і їх фізичні властивості);

б) фізіологічний (способи творення звуків і їх функціонування). Робота мовного апарата;

в) лінгвістичний аспект. Поняття фонем. Інваріант і варіант фонем. Фонетична і фонематична транскрипція.

2. Звуки мови, їхня класифікація та функції. Фонетичні одиниці.

Основи класифікації звуків мови. Голосні і приголосні звуки, їхні головні акустичні та артикуляційні особливості.

3. Фонетичне членування звукового потоку: фраза як відрізок мовлення; склад, його фонетичні характеристики. Наголос, типи наголосів, проклітики і енклітики. Інтонація, складники інтонації. Фонетичні закони.

4. Основні фонетичні процеси. Причини функціональних змін звуків у мові.

Позиційні, комбінаторні, спонтанні, історичні зміни звуків. Поняття аналогії.

Причини цих змін.

5. Орфоепія. Поняття норми. Поняття літературних орфоепічних норм. Випадки порушення орфоепічних норм у мовах.

ЛІТЕРАТУРА :

1. Кочерган М.П. *Вступ до мовознавства*: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр "Академія", 2001. - С. 167-180 (Альма-матер).

2. Реформатський А.А. *Введение в языковедение*: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр. - М.: Аспект Пресс, 2004. - С. 347-385.

3. Сучасна українська мова: Підручник /О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 22-25.

Ющук І.П. *Українська мова*: Підручник. – 3-тє вид. / І.П. Ющук– К.: Либідь, 2006. – С. 145-147. Ющук– К.: Либідь, 2006. – С. 59-79, с. 104-143

Завдання на СРС: *опрацювати запропоновані питання*

1. Виявити залежність акустичних даних звука від будови мовного апарата і функції його складових частин у процесі творення звука;

2. Добрати слова, де виразно виступає смислорозрізнявальна функція типового звука;

3. Дати характеристику диференційних ознак фонем у рідній та відомій мовах;

4. Записати текст фонетичною і фонематичною транскрипціями.

5. Виявити найбільш типові ознаки голосних і приголосних звуків і скласти класифікаційні таблиці голосних і приголосних звуків української мови.

6. Описати артикуляцію звуків різного типу;

7. Дати характеристику фрази, як відрізка мовлення;

8. Визначити складники інтонації: динаміку тону, інтенсивність, теми звучання, зміни тембру, паузи, фразового наголосу, такту як частини фрази;

9. Дати визначення типів наголосів.

10. Вказати склад і його фонетичну характеристику (відкритий, закритий, прикритий, неприкритий, напіввідкритий, напівзакритий);

11. Описати особливості структури складу в різних мовах;

12. навести приклади монофтонів і дифтонів.

13. Виявити у мовному потоці звукові зміни, визначити їхні типи (позиційні, комбінаторні) та основні умови виникнення;

14. Навести приклади основних фонетичних процесів: редуція, асиміляція, дисиміляція, акомодация, дієреза, гаплогія, епентеза, протеза, метатеза;

15. Навести приклади нефонетичних змін, що викликаються аналогіями;

16. Навести найхарактерніші випадки порушення орфоепічних норм у мовах.

4	<p>Семінар 4. Мова і письмо. Графіка та орфографія.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення письма в історії людства. Передумови виникнення письма. Етапи і форми розвитку графічного письма. Графіка. Звук і графема, їхня співвіднесеність. 2. Алфавітне письмо. Основні вимоги до алфавітного письма. Становлення і формування українського алфавіту. Становлення українського правопису. 3. Орфографія. Принципи орфографії. Розвиток і різновиди фонографічного письма. <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Карпенко Ю.О. <i>Вступ до мовознавства</i> / Ю.О. Карпенко– К. – Одеса, 1991. – С. 246 – 260. 2. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства</i> / М.П. Кочерган– К. - Видавничий центр "Академія", 2002. – С. 167-180. Режим доступу - https://vk.com/doc-43926589_168179579?dl=81a53cce596773d0aa 3. Ющук І.П. <i>Вступ до мовознавства</i> / І.П. Ющук– К., 2000. – С. 54-63. – Режим доступу - http://kumlk.kpi.ua/node/212 4. Реформатський А.А. Введение в языковедение / А.А. Реформатський– М., 2003. – С. 347-385. – Режим доступа - http://www.litmir.co/br/?b=136501 <p>ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білецький А.О. <i>Про мову і мовознавство</i> / А.О. Білецький– К., 1997. – С. 49-72. – Режим доступу - http://kumlk.kpi.ua/ru/node/212 2. Браїчевський М.Ю. <i>Походження слов'янської писемності</i> / М.Ю. Браїчевський . Книжник.-1991.-№№ 3-6; 1992. - №№ 1- 3. Драчук В.С. <i>Дорогами тисячоліть: Про що розповідали письмена</i> / В.С. Драчук.– К., 1978. 4. Різник М.Г. <i>Письмо і шрифт</i> / М.Г. Різник. - К.: "Вища школа" 1978. - 150 с. 5. Суслопаров М. <i>Розшифрування найдавнішої писемності з берегів Дніпра</i> / М. Суслопаров. - Київ. - 1996. -№9. – Режим доступу - http://pysankavyshyvka.in.ua/rozshifruvannya-naudavnishoyi-pisemnosti-z-beregiv-dnipra-ch-1-pysmo-trypillia/ 6. Фридрих И. <i>История письма</i> / И. Фридрих– М., 1979. 463 с. 7. Ющук І.П. <i>Українська мова: Підручник.</i> – 3-тє вид. / І.П. Ющук– К.: Либідь, 2006. С.85-102. <p>Завдання наСРС: <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Науки, що вивчають письмо; 2. Типи начертального письма; 3. Основні граматики української мови; 4. Системи ідеографічного письма, які виникли незалежно одна від одної; 5. Складове і буквенно- звукове письмо; 6. Дати характеристику арабського, грецького і латинського письма, історія письма слов'янських мов.
5	<p>Семінар 5. Лексикологія як наука про слово та лексико-семантичну систему мови. Лексичне значення слова.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Слово як предмет лексикології. Слово – одиниця мови. Слово і лексема. Основні функції слова. Слово - назва предмета. Номінативна функція. Денотативне, конотативне і контекстуальне значення слова. 2. Слово і поняття. Сигніфікативне значення слова. Побутові й наукові поняття. Структурні значення слова: відношення слово-слово. 3. Мотивовані і немотивовані значення слів. Поняття внутрішньої форми слова. Природа виникнення назви. 4. Семасіологія. Лексичне значення слова. Поняття семантики. Лексико-семантичні категорії: полісемія і моносемія. Співвідношення значень багатозначного слова. Поняття лексико-семантичного

	<p>варіанту. Пряме і переносне значення слова.</p> <p>5.Типи перенесень значення слів за схожістю (подібністю) (метафора), суміжністю (метонімія), функцією (оказіональне значення). Моносемія. Поняття терміна, дефініції. Термінологія.</p> <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий.-Мн.: «ТетраСистемс», 2001. – С. 109-145.</i> 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство. Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. / С.І. Дорошенко– С. 124-168. – Режим доступу - http://kumlk.kpi.ua/ru/node/212</i> 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - С. 181-194. (Альма-матер)</i> 4. Реформатський А.А. <i>Введение в языковедение: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр.-М.: Аспект Пресс, 2004. - С.60-81,112-115.</i> <p>Завдання на СРС : опрацювати запропоновані питання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Визначити, показати на прикладах денотативне, конотативне, контекстуальне значення слова; 2.Пояснити на прикладі сигніфікативне значення слова; 3.На прикладах показати природу виникнення назви. (Згод.)
6	<p>Семинар 6. Семантичні відношення між словами</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групування слів за семантичним відношенням. Поняття синонімії; ідеографічні, стилістичні, семантико-стилістичні синоніми. Повні і неповні синоніми. Квазісинонімія; гіперо-гіпонімія; гіпоніми, гіпероніми, лексична конверсія 2. Специфічні синоніми: евфемізми, дисфемізми. Явище табу. 3. Явище антонімії. Міжслівна і внутрішньослівна антонімія. Контрарні, комплементарні, контрадикторні, векторні антоніми; однокореневі і різнокореневі антоніми. 4. Поняття полісемії (багатозначності) і омонімії. Повні, неповні, гомогенні (етимологічні), гетерогенні омоніми: повні, неповні, гомогенні (етимологічні), гетерогенні омоніми. Лексичні, синтаксичні, словотворчі, морфологічні омоніми. Власне омоніми і омоформи, омофони і омографи. 5.Внутрішньомовна і міжмовна омонімія. Пароніми. Паронація. <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие/ А.А. Гируцкий.-Мн.: «ТетраСистемс», 2001. - С 131-145.</i> 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство. Навч. посібник / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 124-168.</i> 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів/ М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - С. 194-225. (Альма-матер)</i> 4. Кочерган М.П. <i>Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 1999. - С. 93-151. (Альма-матер)</i> <p>Завдання на СРС: опрацювати запропоновані питання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати текст з погляду лексичного значення слів, наявних у ньому; 2.Підібрати приклади мотивованих і немотивованих значень слів, повнозначних і неповнозначних, багатозначних і моносемічних; 3.Підібрати слова за типом перенесень слів, за подібністю, суміжністю, функцією.

7	<p>Семінар 7. Лексико–семантична підсистема мови. Лексикографія - предмет і завдання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття лексико-семантичної системи мови. Лексика мови з погляду походження. Слова споконвічні, запозичені; прямі й посередні запозичення. 2. Власне запозичення і їх види: кальки, інтернаціоналізми. Явище пуризму. 3. Зміни в лексичному складі мови. Активна і пасивна лексика. Неологізми як історичне явище. Архаїзми. Історизми. 4. Шляхи збагачення словникового складу мови: словотворення, переосмислення слів рідної мови, запозичення з інших мов. 5. Лексикографія - наука про теоретичні основи і практику укладання словників. Особливості будови словникових статей у різних типах словників. Стилiстичні шари лексики. Етимологія. 6. Книжна і розмовна лексика, слова стилістично нейтральні й забарвлені. Слова жаргонні й вульгарні. Діалектизми, професіоналізми. 7. Принципи і прийоми етимологічного аналізу: поняття деетимологізації, народної етимології. Природа виникнення назв. Побутова (наївна) етимологія. 8. Ономатологія – наука про власні і спеціальні назви. Загальні та власні назви. Ономатологія та її галузі. Галузі ономатології: топоніміка, етніміка та ін. <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие/</i> А.А. Гируцкий.-Мн.: «ТетраСистемс», 2001. - С. 109-145. 2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство.</i> Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006 / С.І. Дорошенко – С. 130-169. 3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів /</i> М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - С. 187-209 (Альма-матер). <p>Завдання на СРС: <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділити у обраному тексті синоніми, омоніми; підібрати до омонімів, синонімів, антонімів української мови лексичні відповідники з німецької, французької, англійської мов. 2. На конкретних прикладах показати шляхи збагачення словникового складу мови; 3. Пояснити на прикладах прямі й посередні запозичення, підібрати іншомовні слова і пояснити причину їхнього виникнення; 4. Виділити у підбраному тексті архаїзми і визначити їх функції; 5. Зробити аналіз відібраних (10) неологізмів сучасності; 6. Зробити опис будови словникової статті у різних словниках. 7. Підібрати тексти за стилістичними особливостями; 8. Виписати книжну і розмовну лексику; 9. Жаргонізми, вульгарні, діалектизми, професіоналізми; 10. Зробити етимологічний аналіз відібраних (5) слів; 11. Відібрати 5-7 назв і пояснити природу їх виникнення; 12. Проаналізувати особливості різних галузей ономатології.
8	<p>Семінар 8. Фразеологія. Лексикалізація. Вияв у фразеології національної специфіки мови. Словотвір. Зв'язок словотвору з лексикологією і граматиною.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття фразеологізму. Джерела фразеології. Функції фразеологізмів та їх типи. Ідіома як фразеологічна одиниця. 2. Класифікація фразеологізмів. Системні зв'язки у фразеології. Фразеологія і мовні кліше та штампи. Вживання та трансформація фразеологізмів.

	<p>Прислів'я, приказки, афоризми, крилаті вислови.</p> <p>3. Словотвір (дериватологія) – учення про теоретичні способи і засоби творення слів. Основні поняття дериватології: словотвірне значення, твірна основа, словотворчий тип і розряд.</p> <p>4. Основні способи словотворення: морфологічний (афіксація, основоскладання, аббревіація), морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний. Поняття “словоформа” і “форманта”. Форми словозміни і форми словотворення. Поняття деривації.</p> <p>ЛІТЕРАТУРА:</p> <p>1. Гируцкий А.А. <i>Введение в языковедение: Учеб. пособие/</i> А.А. Гируцкий.- Мн.: «ТетраСистемс», 2001. - С. 124-145.</p> <p>2. Дорошенко С.І. <i>Загальне мовознавство</i>. Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006 / С.І. Дорошенко– С. 124-168.</p> <p>3. Кочерган М.П. <i>Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів /</i> М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - С. 194-210,249-261. (Альма-матер)</p> <p>4. Кочерган М.П. <i>Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти /</i> М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 1999. - С. 118-136. (Альма-матер)</p> <p>Завдання на СРС : <i>опрацювати запропоновані питання</i></p> <p>1. Виділити фразеологізми з тексту (за власним вибором), описати їх значення та стилістичні функції;</p> <p>2. Із фразеологічного словника вибрати 5 фразеологізмів і підібрати до них синонімічні фразеологізми з інших мов;</p> <p>3. Зробити словотвірний аналіз прикладів з кількох мов;</p> <p>4. Дібрати слова утворені найбільш поширеними способами словотворення і з'ясувати на прикладах повнозначних слів поняття твірної основи (кореневої і афіксальної). (Згод.)</p>
9	<p>Семінарське заняття 9.</p> <p>Підвищення рейтингу. Залік</p>

6. Контрольні роботи

З модуля «Вступ до мовознавства» рекомендовано модульну контрольну роботу, яку пропонуємо проводити в два етапи. 1-й етап має відбутися після четвертого розділу програми «Лексика», 2-й етап – після шостого розділу «Класифікації мов світу».

Основна мета модульної контрольної роботи систематизувати і перевірити здобуті знання відповідних розділів, виділити основний термінологічно-поняттєвий блок.

Методичні рекомендації щодо МКР додаються в додатку..

7. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Система рейтингових балів, критерії оцінювання та умови допуску до семестрової атестації наведено у «Положенні про рейтингову систему оцінки успішності студентів з кредитного модуля 2/І (1) «Вступ до мовознавства».

8. Методичні рекомендації

Курс «Вступ до мовознавства» допомагає осмислити природу, сутність, функції та будови мови, значення мови для окремої людини і людства загалом. У процесі навчання студенти знайомляться з принципами розвитку мови взагалі і окремих мов, структури мови, функціонування та взаємодії її структурних одиниць.

У курсі «Вступ до мовознавства», розглядаючи мову як явище історичне, з'ясовують основні принципи, за якими відбувається зміна мови, її еволюція, що керує історичним розвитком мови, як пов'язані розвиток суспільства і мови.

Розглядаючи класифікацію звуків мови, лінгвісти заглиблюються у фонетичні процеси, з'ясовують природу звуків, структуру складу, наголосу та інтонації. Усвідомлюючи фонетичні процеси, які відбуваються у мові, лінгвісти з'ясовують закони орфоепії, вивчають роботу мовленнєвого апарату.

Осібне місце посідає вивчення передумов виникнення, етапів та форм розвитку письма, формування принципів орфографії та укладання алфавітів.

У процесі вивчення курсу розглядається лексикологія, як багатоаспектна наука, що вивчає природу й сутність слова, його виникнення та зміну, визначення значення слів та їх уживання, структуру словникового складу мови, шляхи його поновлення.

Зупиняючись на значенні слова визначаємо три типи відношень, у які вступає слово: предметний, поняттєвий і лінгвальний. Співвідношенням слова з іншими словами в лексичній системі мови визначається його структурне значення, а за характером відношень до позначуваного об'єкта починають розрізняти прямі і переносні значення.

За синтагматичною зумовленістю значення слів поділяються на вільні і зв'язані. Тут особне місце посідають фразеологічно зв'язані слова, які реалізуються лише у певних сполученнях. З'ясовується природа фразеологізмів та їх ознаки, виявляються закономірності їх функціонування у мові, основні ознаки фразеологізмів: відтворюваність, цілісність значення, стійкість, непроникність. Ця відтворювана одиниця мови, яка складається з 2-х і більше слів, завжди цілісна за своїм значенням, стійка за своїм складом та структурою.

Кожна мова відзначається власною оригінальною фразеологією, що пов'язано із неповторністю побуту, звичаїв, культури. Саме у фразеології, навіть більше ніж у лексиці, відображено національну картину світу, що і потрібно враховувати при перекладі цих одиниць мови.

Значних теоретичних знань вимагає укладання словників, які забезпечують вивчення рідної та іноземної мови, піднесення рівня культури усної та писемної мови. Лексикографія тісно пов'язана з лексикологією, адже укладання словників неможливе без розуміння різних відтінків значень слова, особливостей його вживання, сполучуваності з іншими словами та подібне. Різні типи словників зумовлені їх спрямованістю. Усі словники поділяються на енциклопедичні та лінгвістичні. Словники виступають предметом дослідження у курсі „Вступ до мовознавства”. Так проводяться порівняльні характеристики лінгвістичних словників, зокрема виділяються словники неологізмів, синонімів, антонімів, омонімів, фразеологічні, орфоепічні, словотвірні та морфемні, багатомовні, перекладні, термінологічні з різних галузей знань, що необхідно для практичної перекладацької діяльності.

Найбільш суттєві риси структури мови з'ясовують у розділі „Граматика”, що дозволяє визначити граматичні значення та категорії, граматичну форму слова та способи вираження граматичних значень, поняття частин мови та критерії їх виділення.

Найменшу комунікативну одиницю мови- речення розглядають з різних аспектів, зокрема структурного і комунікативного; перший належить мові, а другий – мовленню, крім комунікативності виділяють такі ознаки речення як предикативність та інтонацію. Власне, речення, як найвищого рівня мовну структуру, та словосполучення, як мінімальну непередикативну одиницю синтаксису, розглядають і з погляду змісту, і з погляду структури, з'ясовуючи чим регулюється їх творення, і як вони функціонують у мові.

При вивченні наукових критеріїв класифікації мов виділяється генеалогічна та типологічна, які дозволяють з'ясовувати споріднені зв'язки мов світу та на основі

спільного походження однієї з прамов виявляються подібності і відмінності будови мов незалежно від їх генетичної спорідненості (на основі подібності і відмінності не в самому мовному матеріалі, а в принципах його організації).

Особливої уваги заслуговує питання класифікації мов, їх основні сім'ї, групи і підгрупи. На семінарських заняттях доцільно з'ясувати спорідненість мов, основні географічні, статистичні, історико-культурні дані про найбільші сім'ї мов, що дозволяє лінгвістам орієнтуватись у мовній карті світу.

9. Рекомендована література

9.1. Базова

1. **Дорошенко С.І.** *Загальне мовознавство*. Навч. посібник / С.І. Дорошенко– Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 124-168.
2. **Карпенко Ю.О.** *Вступ до мовознавства* / Ю.О. Карпенко – К.- Одеса, 1991. – С.136-186.
3. **Кочерган М.П.** *Вступ до мовознавства*: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.-368с. (Альма-матер).Режим доступу - <http://www.academia.edu/7256135/>
4. **Кочерган М.П.** *Загальне мовознавство*: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М.П. Кочерган - К.: Видавничий центр “Академія”, 1999.- 288с. (Альма-матер). Режим доступу - <http://www.academia.edu/7256135/>
5. **Мацько І.П.** *Українська мова* / І.П. Мацько - К.,Львів, 1996.
6. **Реформатський А.А.** *Введение в языковедение*: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр.-М.: Аспект Пресс, 2004.-536с. Режим допуска - http://www.bsu.ru/content/page/1415/hecadem/reformatsky_aa/reformatsky.pdf
7. **Семчинський С.В.** *Загальне мовознавство*. Видання друге, перероблене і доповнене / С.В. Семчинський - К.: АТ “Око”, 1996.- 416с. – Режим доступу - <http://kumlk.kpi.ua/ru/node/212>
8. **Сучасна українська мова**: Підручник /О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Львів, 1997. – 400с.
9. **Ющук І.П.** *Вступ до мовознавства*: Навч. посібник / І.П. Ющук - К.: Рута, 2000.- 128с.- Режим доступу - <http://kumlk.kpi.ua/ru/node/212>
10. **Ющук І.П.** *Українська мова*: Підручник. – 3-тє вид. / І.П. Ющук– К.: Львів, 2006. – 640с.

9.2. Допоміжна

1. Білецький А.О. *Про мову і мовознавство* / А.О. Білецький–К., 1997. – С. 49-72.
2. Брайчевський М.Ю. *Походження слов'янської писемності* / М.Ю.Брайчевський. Книжник.-1991.-№№ 3-6; 1992. - №№ 1-2.
3. Драчук В.С. *Дорогами тисячоліть*: Про що розповідали письмена / В.С.Драчук – К., 1978.
4. Різник М.Г. *Письмо і шрифт* / М.Г.Різник - К., 1978.
5. Реформатський А.А. *Введение в языковедение*: Учебник для вузов/А.А. Реформатский; под ред. В.А. Виноградова.-5-е изд., испр.-М.: Аспект Пресс, 2004.
6. Суслопаров М. *Розшифрування найдавнішої писемності з берегів Дніпра* / М. Суслопаров Київ.-1996.-№9.
7. Семчинський С.В. *Загальне мовознавство*. Видання друге, перероблене і доповнене / С.В. Семчинський - К.: АТ “Око”, 1996.
8. **Сучасна українська мова**: Підручник /О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Львів, 1997.
9. Фридрих И. *История письма* / И. Фридрих – М., 1979.
10. **Ющук І.П.** *Українська мова*: Підручник. – 3-тє вид / І.П. Ющук– К.: Львів, 2006.

10. Інформаційні ресурси

Словники

1. <http://ulif.mon.gov.ua> (Електронні термінологічні словники. Структура і принципи роботи інформаційно-лінгвістичної системи “Український лінгвістичний портал” МОНМС України)
2. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> (“Словники України”)
3. <http://dict.linux.org.ua> (Проект англійсько-українського словника технічних термінів)
4. <http://slovo.ridne.net> (Електронні версії словників термінографічної серії *Слово Світ*)
5. <http://www.slovnyk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови)
6. <http://r2u.org.ua>; <http://krym.linux.org.ua> (Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського)
7. <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua> (Російсько-український словник сталих виразів)
8. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова: Енциклопедія)

Інші сайти

1. www.dssu.gov.ua (Держспоживстандарт України)
2. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_structure.htm (Організаційна структура, концептуальні засади і напрямдіяльності Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ))
3. www.ukrndnc.org.ua (ДП “УкрНДНЦ”)
4. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (законодавство України)
5. www.msu.kharkov.ua/tc (Галузевий термінологічний центр)
6. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал)
7. <http://pravopys.vlada.kiev.ua> (Інтернет-сторінка, присвячена мовним питанням)
8. www.domivka.net/forum/archive/index.php/t-6037.html (Р. Рожанківський. Синтаксично-стилістичні риси науково-технічної мови);

Уся література знаходиться у Національній бібліотеці України ім. В.І.Вернадського, у бібліотеці НТУУ “КПІ”, у методичному кабінеті кафедри української мови, літератури та культури, в електронному кампусі.